

• DE ZWERFSTEEN

PERIODIEKE UITGAVE VAN DE HISTORISCHE VERENIGING STEENDEREN

Alvast
fijne feestdagen
en een gelukkig
Nieuwjaar

De redactie

• Excursie DRU-complex

- Wie is wie
- Boerenvlechtwerk
- Tintelend goud
- Historische recepten
- In Memoriam
- Van de Activiteitencommissie
- Steenderen toen en nu

• 2011-4

HVS

ISSN: 1386 - 5943
Oplage: 415
december 2011

Van het bestuur

HVS

Als u deze uitgave leest, zitten we inmiddels al in de maand december, de 4de editie is een feit, met dank aan allen, die hieraan hebben meegewerkt. Sinds het vorige nummer is al weer het nodige gebeurd.

Op zaterdag 24 september had onze activiteitencommissie een excursie naar het DRU-complex in Ulf georganiseerd. Bij aankomst werd eerst de ijzerexpositie bezocht en daarna een bezoek gebracht aan de voormalige emailleerfabriek. Na de pauze was er een film te zien getiteld: "Symfonie van Vuur en IJzer". Hierna volgde een rondleiding door de DRU fabriek. Al met al een heel geslaagde excursie met veel deelnemers. Op maandag 26 september jl. vond de jaarlijkse vrijwilligersavond plaats bij Den Bremer. Eerst werd er, onder het genot van een hapje en een drankje, even bij gepraat over allerhande zaken, om zo een goede afstemming te houden tussen de verschillende commissies. Daarna werd er een film, over Steenderen van vroeger gedraaid. Een heel belangrijke avond, want zonder onze vrijwilligers kunnen wij niet. Nogmaals allen heel hartelijk dank voor jullie inzet de afgelopen periode. Maandag 14 november jl. was er een zeer druk bezochte ledenavond bij het Anker, met als spreker de heer Stan Dekker. De heer Dekker is de auteur van het boek "Leuvenheim 1629

De Schans." Het was een zeer boeiende lezing, waarbij hij ons vertelde over de 80-jarige oorlog en wat voor impact deze oorlog had voor onze streek. Door middel van een aantal leuke anekdotes en met behulp van dia's wist hij dat goed duidelijk te maken. De archiefcommissie heeft inmiddels de benodigde computer en software aangeschaft en geïnstalleerd om zo hun werkzaamheden zo goed mogelijk te kunnen verrichten. Het geld hiervoor hebben we van de Rabobank mogen ontvangen. Onze dank hiervoor. Volgend jaar vieren we het 20-jarig jubileum (1 juni 1992 opgericht). We willen daar graag wat extra aandacht aan besteden. Onze vraag aan u, zijn er nog goede ideeën of leuke interessante wetenswaardigheden? Laat het ons weten, de redactie van de Zwerfsteen is er heel blij mee. Rest mij nog u allen alvast fijne feestdagen en een heel gelukkig en gezond nieuwjaar te wensen. ■

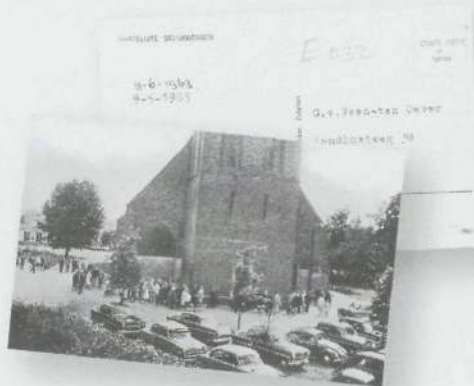
Gerard Huetink,
voorzitter

Reactie op Wie is wie nr. 2011-3

Er is helaas maar 1 reactie ontvangen:

Mevrouw Huurnink weet dat een heer Van Veen, een korte tijd, aan de Landlustweg heeft gewoond. Hij werkte bij de "boterfabriek". Hij zou van oorsprong uit Friesland of Drenthe komen. Verder is van deze foto niets bekend.

Marja Geurts ■

Alle rechten voorbehouden.

Behoudens de in of krachtens de Auteurswet van 1912 gestelde uitzonderingen mag niets uit deze uitgave worden verveelvoudigd, opgeslagen in een geautomatiseerd gegevensbestand, of openbaar gemaakt, in enige vorm of op enige wijze, hetzij elektronisch, mechanisch, door fotokopieën, opnamen, of op enige andere manier, zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van de uitgever.

COLOFON

De Zwerfsteen is de kwartaaluitgave van de Historische Vereniging van (de voormalige gemeente) Steenderen, opgericht 1 juni 1992.

REDACTIE

Eindredacteur en layout:

Robert Sesink
Kastanjelaan 23
7221 GC Steenderen
Tel. 0575-450743
Email: robert@sesink.nl

Redactiesecretariaat:

Mieke van der Valk
Dr. A. Ariënsstraat 44
7221 CD Steenderen
Tel. 0575-450998
Email: meiva25@hetnet.nl

Redactieleden:

Herman Nieuwenhuis

Correctie: Anneke Parent

BESTUUR

Voorzitter:

Gerard Huetink
Bakerwaardseweg 15
7226 LR Steenderen
Tel. 0575-441274

Secretaris:

p.a. Ans Uenk-Preuter
Kruisbrinkseweg 14a
7227 DA Toldijk
Email: hvs.1992@hotmail.com

Penningmeester:

Maurice Cremers
A. Ariënsstraat 35
7221 CA Steenderen
Tel. 0575-555815

LEDEN

Willy Pasman, 0575-452457
Marja Geurts-Melgers, 0575-450042
Fred van der Mije, 0575-441806
Ans Uenk-Preuter, 0575-452000
Bertus Rietberg, 0575-452004
Karel Meenink, 0575-451707

ARCHIEF

Ons archief aan de Hofstraat 4 te Baak is op donderdagmiddag voor leden en geïnteresseerden geopend. Email: h-v-s@hetnet.nl

CONTRIBUTIE

De contributie bedraagt 25 euro per jaar per adres.

Bankrelatie:

Regiobank Steenderen
Bankrekening: 685289710,
t.n.v. Hist. Ver. Steenderen.

Losse nummers van de Zwerfsteen zijn te verkrijgen bij het secretariaat. Kosten: 5 euro per stuk; 7,50 euro in geval van omvangrijker uitgaven.

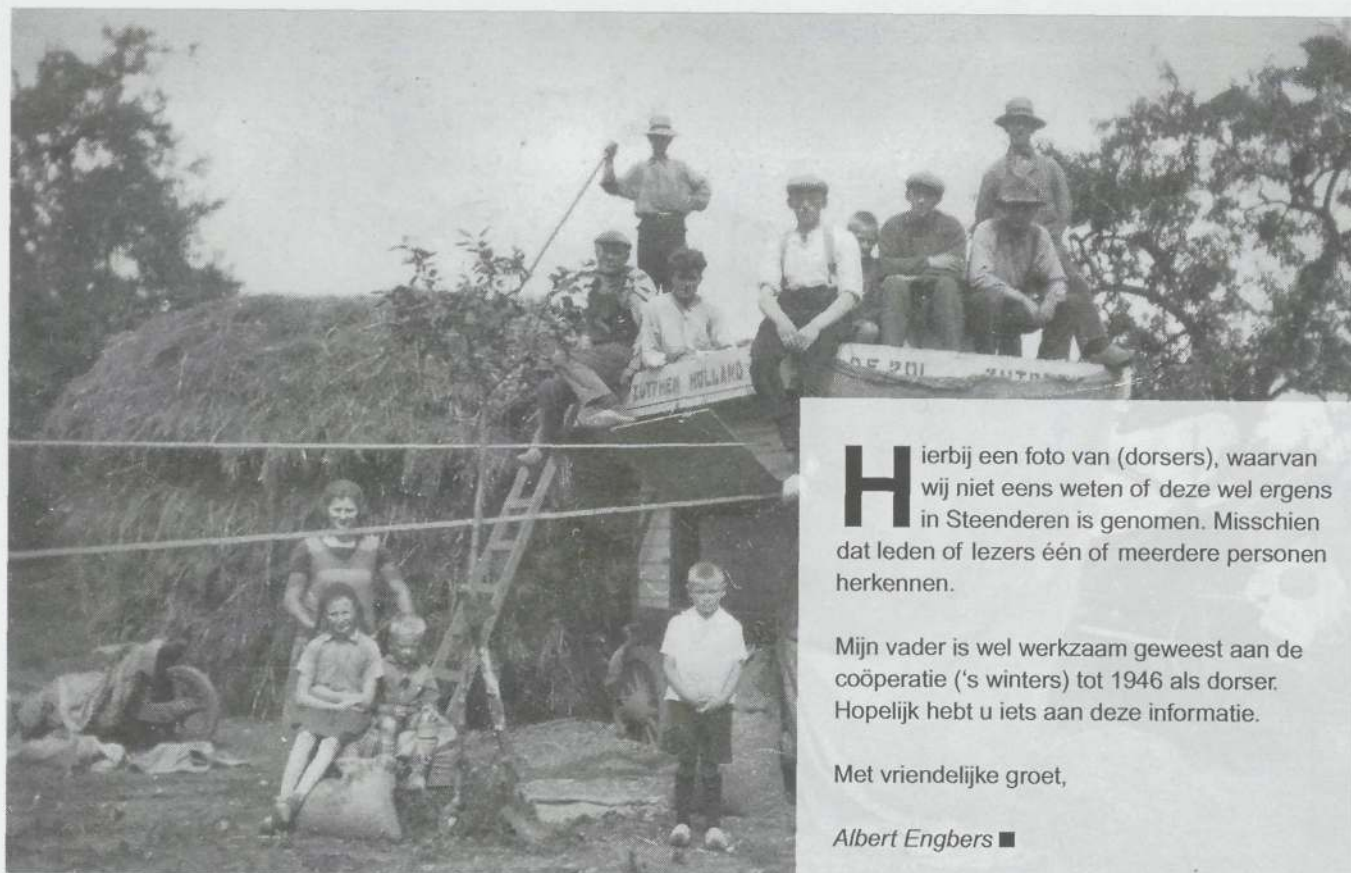
Wie is wie?

Deze foto's zijn afkomstig van Henk Gosselink. Henk Gosselink is kermiskoning (vogel) en Gerrit Hulshof is koning van de schijf. De koningen van de kermis (1969-1970) staan voor Cafe de Engel.

Wie zijn de andere personen op deze foto?

Marja Geurts ■

Hierbij een foto van (dorsers), waarvan wij niet eens weten of deze wel ergens in Steenderen is genomen. Misschien dat leden of lezers één of meerdere personen herkennen.

Mijn vader is wel werkzaam geweest aan de coöperatie ('s winters) tot 1946 als dorser. Hopelijk hebt u iets aan deze informatie.

Met vriendelijke groet,

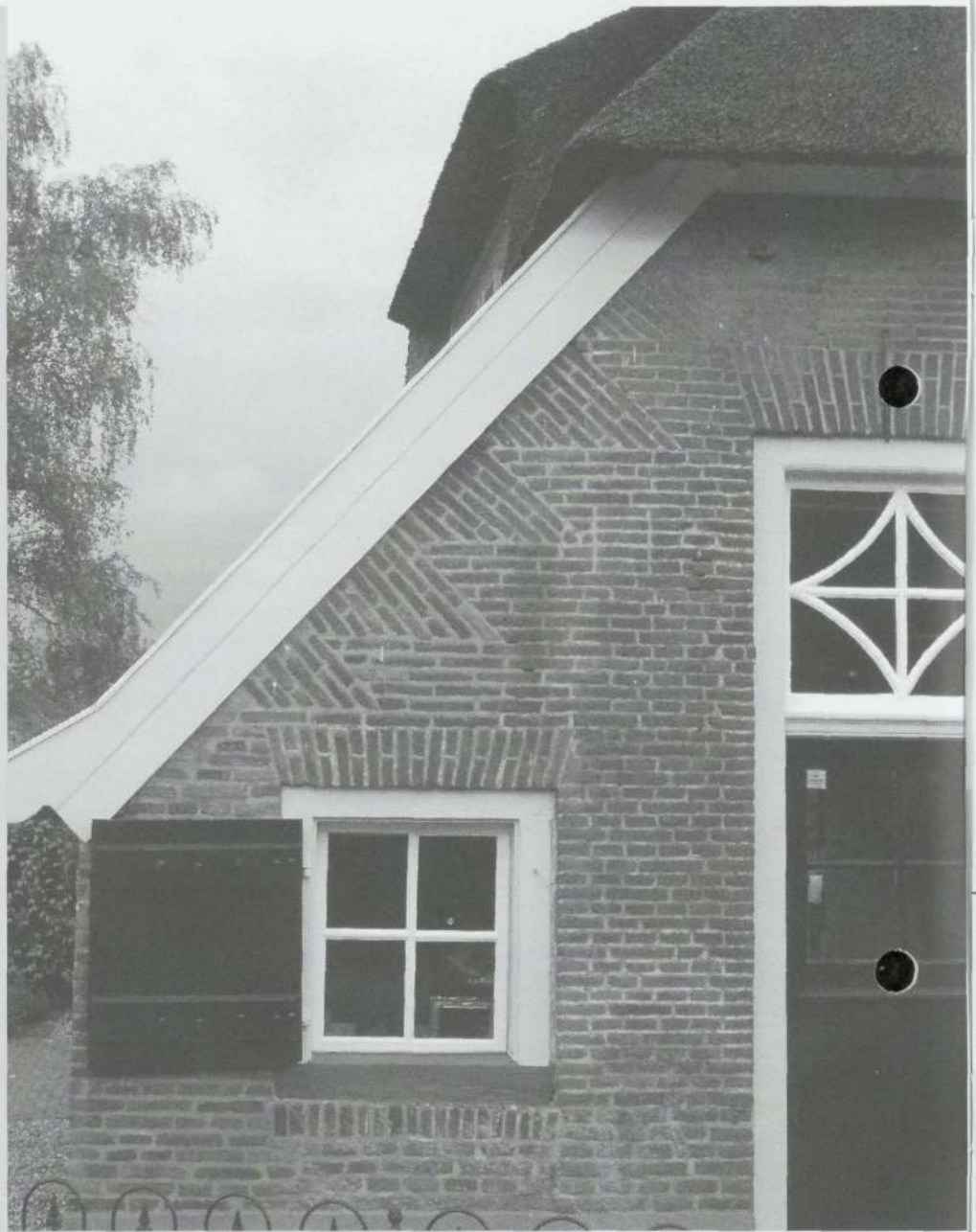
Albert Engbers ■

Boerenvlechtwerk of vlechtelingen met leerjongens

Meestal wordt het woord vlechteling gebruikt, maar het wordt ook wel boerenvlechtwerk genoemd, omdat je dit vlechtwerk veelal ziet in gevels van oude boerderijen. Je komt ze alleen tegen in muren, die in een hellende lijn worden beëindigd. Deze muren worden ook wel afgedekt met rollagen of met natuursteenplaten, maar om gevaar tegen losvriezen en afglijden tegen te gaan worden veelal vlechtelingen toegepast. De muur wordt afgesloten met metselwerk in de vorm van driehoeken die in het metselwerk grijpen. Die lagen staan loodrecht op de lijn van de helling. Deze driehoeken noemt men ook wel beitelts. Dit is niet alleen constructief beter, maar architectonisch ook een versierend element. Omdat het een ingewikkeld stukje metselwerk is, ging er bij de bouw nog wel eens wat mis.

Door Wim Jansen

Landlustweg 10.

Hoe maak je een vlechting?

Een vlechting maken is nog niet zo eenvoudig, er komt heel wat pas- en meetwerk en hulpmiddelen bij. Het vergt grote vakmanschap van de metselaar.

In het boek Handleiding tot de Burgerlijke bouwkunde, uitgegeven door de Maatschappij: Tot nut van 't algemeen in 1833 wordt er zelfs een stukje aan gewijd.

Voor het opzetten van een verdeling voor vlechtingen heb je de volgende gegevens nodig:

- De hellinghoek waarmee de muur wordt beëindigd.
- De lengtemaat van de muur, gemeten in het schuine vlak.
- De laag en koppenverdeling van het metselwerk.

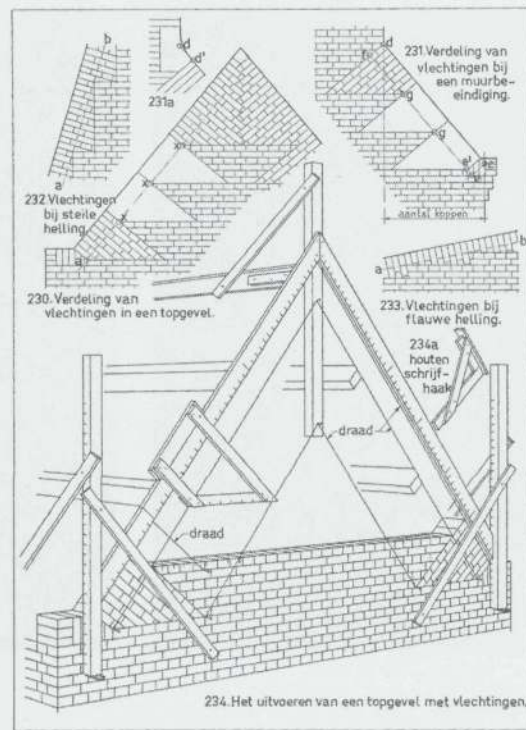
Verder moet je rekening houden met:

- De lagen van de beitel moeten rechthoekig op de helling staan.
- Elk onderdeel van een beitel moet aan de onderzijde tenminste een drieklezoor (is $\frac{3}{4}$ steen) hoog zijn.
- Het aantal lagen van elk onderdeel moet gelijk zijn, bij voorkeur even.
- De verticale hoogte moet gelijk zijn, wat meestal varieert tussen de 6 tot 10 lagen.
- Bij voorkeur de bijtel eindigend op twee hele en een halve steen.

In het tekeningetje ziet u aangegeven hoe en welke hulpmaterialen er bij komen kijken om een goede uitvoering mogelijk te maken. Maar, dit is een voorbeeld dat uitkomt in een punt en bij boerderijen komen de gevels meestal niet samen in een punt maar tegen de onderkant van het wolfseind aan.

Vlechtingen bij een huis werden alle even groot gemaakt of niet!

Dat zou je verwachten en een goede vakman maakte ook alle beitel gelijk, keurig netjes de onderste rij van de beitel beginnende met minimaal een drieklezoor of hele steen en eindigende met bv. twee hele en een halve steen. En telkens weer steeds netjes de beitel tussen 6 tot 10 lagen horizontaal hoog gemaakt.

Tekening – Uit: Opbouw en afwerking van gebouwen, door C. Boer, Argus Amsterdam 1958

Maar let eens op oude gevels en tel eens de horizontale lagen tussen de beitel. En let ook eens op het aantal stenen in het einde van de beitel! Altijd het zelfde aantal en altijd eindigend met twee hele en een halve steen?

Ja altijd gelijk?

Neem nu 'het Anker', hier zou je toch goed vakmanschap verwachten. Maar let eens op de foto's.

Linkerzijde: 8 beitel hoog. Horizontale lagen in aantal vanaf boven 4+6+5+5+5+5+6 lagen.
Rechterzijde: 10 beitel hoog, dit komt omdat de zijmuur lager in hoogte is 6+6+6+5+5+5+5+4+4 lagen.

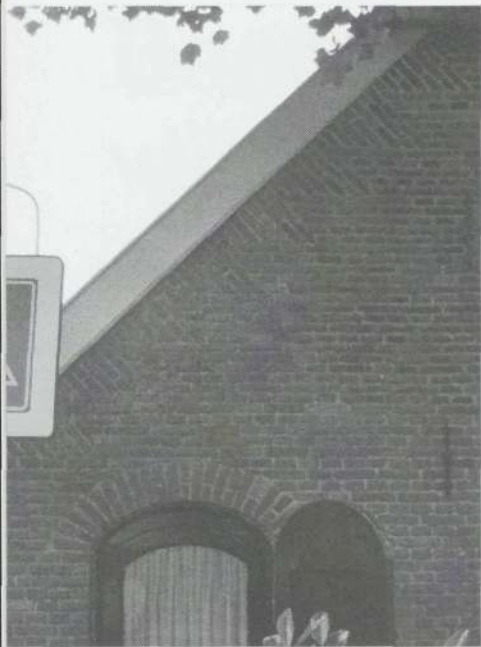
Tel je het aantal stenen in de breedte van de beitel dan tel je er aan de linkerzijde steeds 7 stuks en aan de rechterzijde of 5 of 6 of 7 of 8 en zelfs 9 stuks. Toch knap van de metselaar dat hij er toch uit gekomen is.

Het Anker.

Het Anker.

Landlustweg 10.

Landlustweg 9.

Landlustweg 3.

Landlustweg 10

Linkerzijde: vanaf bovenzijde in hoogte:
7+8+7+7+5 lagen.

In breedte: 8+9+8+9+7 lagen.

Rechterzijde: vanaf bovenzijde in hoogte:
8+7+8+8 lagen.

In breedte: 10+9+12 lagen. De rest is niet goed
telbaar door het aanwezige kozijn.

Landlustweg 9

Linkerzijde: vanaf bovenzijde in hoogte:
6+5+5+6+5 lagen.

In breedte: 7+8+8+8+9 lagen.

Rechterzijde: vanaf bovenzijde in hoogte:
6+5+5+5+6+5+5 lagen.

In breedte: 6+8+8+7+8+8+7 lagen.

Hier zie je prachtig het doorgaande litteken van
een voormalig platdak in dezelfde horizontale
laag zitten en boven het litteken, verschillende
lagen in hoogte.

Landlustweg 3

Zowel aan de linkerzijde als rechterzijde 6 lagen
hoog en in breedte steeds 8 lagen.

Steeds ook beginnende met een drieklezoor en
zuiver in verband.

Een schoolvoorbeeld hoe het moet en ook kan.
Hulde aan deze vakman!

Als je regelmatig kijkt naar gevels van oudere
boerderijen, dan zie je vaak dat het even niet
goed ging, soms meerdere lagen te veel in
hoogte of in de lengte van de beitel. Leerjon-
gens noemt men dit binnen het vak. Valt vaak
niet op, maar ze zijn er wel. Niet iedere metse-
laar was 'vakman' en zeker niet in de uitvoering

van deze vlechtingen. Maar het is wel knap als
je ziet dat men er altijd weer uitkwam en vaak
zonder dat het opviel.

Door het zien van deze leerjongens gaan
boerenvlechtingen nog meer leven. ■

Er is veel geschreven in boeken hoe je een
vlechting moet maken omdat er zo vaak
wat mis is gegaan. Bij de overheid was
dit ook bekend. Daarom werd in 1901, bij
beschikking door de Directie van den Wa-
terstaat, de Algemeene Voorschriften voor
de uitvoering en het onderhoud van werken
onder beheer van het Departement van
Waterstaat vastgesteld (A.V.). Hier werden
in § 251 lid 4 regels opgenomen waaraan
een vlechting moest voldoen.
Vlechtingen moeten aan het onder eind ten
minste een drieklezoor, aan het bove eind
twee stenen tot drie stenen hoog zijn en
alle zoveel mogelijk even lang.

Deze voorschriften werden vanaf die tijd in
alle bouwkundige bestekken gehanteerd. In
de AV van 1968 werd dit artikel geschrapt.
Waarschijnlijk omdat er na de Tweede
Wereldoorlog bijna geen vlechtingen meer
gemaakt zijn.

Priesmien dertien

Tintelend goud

IJssel, Bronkhorst augustus 1950. We gaan terug, maar... Met de wetenschap dat wij met z'n drieën het zeilwerk makkelijk kunnen klaren, is "de vrouw op het schip" met de trein naar huis gegaan. Een goed besluit waar we alle drie wel mee kunnen leven. Mijn vader had in de oorlog al eens een week voor zichzelf gezorgd, maar culinaire kwaliteiten zijn toen nooit ontdekt. Tijden veranderen en vooral... de 'gaarkeuken' is verleden tijd.

Door Juus Wijers

Hoewel Harm geen aardappel kon schillen, kon hij wel goed omgaan met de kooktoestellen.

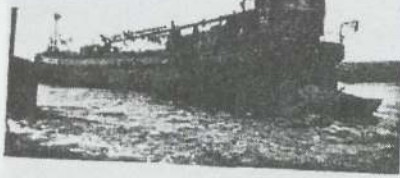
Juus dus piepers jassen en Harm kokkerellen. Harm maakte in de oorlog van een aardappel een dobbelsteen en werd dus snel bankzitter en ik was de schilklos. De aardappelschillen die we in de oorlog van de burens kregen voor de "konijnen" krabden we zelf nog een keer af en die gingen dan in de soep. Soms heeft dik schillen dus een voordeel, maar dan wel voor een ander. Zo..., het koken was dus al geregeld. Nu moesten we nog zorgen om de IJssel tegen de stroom op te komen.

Deze rivier stroomt sneller dan de Rijn en met tegenwind moet men kruisen. Een angstbeeld is dat we op de strakgespannen staalkabel van de overstekende veerpont terecht komen. Dat die kabel onze kiel blokkeert en de stroom en de wind de boot omver duwt. Dan wordt het weer zwemmen en dat hadden we in die twaalf dagen al genoeg gedaan. De veerman is door de jaren heen een Wijers en hij wist vast wel wie we waren. Zeven maanden eerder kwamen zo 5 mannen om bij het veer van Dieren/Olburgen. Het gevaar is duidelijk niet denkbeeldig. Maar toch... Lees maar!

Als we mamma uitbundig MEEDEN MITGEZWAAPID, gooien we bij een pal westenwind de touwen los. Vest, dus kruisen! We zullen 't tenminste proberen. We schieten naar de overkant en een ogenblik lijkt het of we een meter of wat winnen. Heen en weer... heen en weer! Stroom tegen en wind pal tegen. Al heel gauw blijkt dat we het niet halen. Precies op dezelfde hoogte blijven. Dat gaat! Opwerken? Geen sprake van! We zitten vlak boven de veerpont. Die veerman heeft n.b. 't pont midden op de rivier stil gelegd om onze evoluties maar goed te kunnen gadeslaan. Daar we af moeten vallen roep ik hem toe of hij vandaag denkt te blijven liggen, want met z'n kabel dwars over de rivier, moet ik hoogte trachten te houden tot hij aan de maal is. Met een hoers gebrom zet hij 't gevaarte weer in beweging, en we glijden voorbij, op de eerste bocht aan. Daar hebben we de wind dwars en zullen we een slaap

Ze varen voorbij!!..

proberen te pikken. Maar die schippers hebben er vandaag niet veel trek in. Te begrijpen stroom op en wind tegen! 't kost hun even al brandstof genoeg. Deze grijpt net mis, als het maatje zijn touw overalingeret. De ander doet of hij ons gebaar niet begrijpt en komt pas uit 'n stuurhut als we al gepasseerd zijn.

Eindelijk is het raak en hangen we achter een grote schuit, die in rokende en smokende uitlaat achter, een meter boven 't water heeft zitten. De wind blaast die stinkende walm recht achter uit en als de geurmeerde bl. stoppen we ons blanke zeil op. De hoer over.

Om 21.00 uur worden we onder de brug van Westervoort door gesleept. De uitlaatgassen van onze sleper maakte dat het traject op de IJssel met veel minder genoeg werd genomen dan tijdens de heenreis. Onze sleper gaat voor anker op stroom als het te donker wordt om door te varen. Wat heel fijn is, is dat er geen kwalijke uitlaatgassen meer te happen zijn. Nog steeds vast aan de vrachtboot met onze ingekorte sleeptros en met een licht in de mast maken we zo een rustige en lange nacht. Een "boerennacht" heet dat op de grote vaart.

Een slepie op de IJssel

De volgende morgen is het beroerd weer met een lage barometerstand. De schipper helpt ons nog even de Nederrijn op. De vriendelijke man wil van geen vergoeding weten maar accepteert grif een pakje sigaretten. Als we half acht het zeil omhoog hebben, gooit de welwillende schipper los en genieten we van de rust van het zeilschip.

Geen motorgeronk, geen afvoergassen. De frisse bries staat hier dwars en met volle zeilen schuift de Breeveertien de Arnhemse jachthaven in één rak voorbij. Fourageren schiet erbij in. Het gaat veel te lekker!

We denken 's avonds al in Vreeswijk te zijn. En zo Mamouchka twee dagen eerder te verrassen met onze behouden thuiskomst. We moeten ook nu weer kruisen, maar nu met de stroom mee. Elke slag die we nauwkeurig uitgekend maken, doet een krib sneuvelen. De boot gaat als een kieviet. We kijken elkaar eens aan en maken onderling gissingen, waar de volgende slag ons zal brengen. In het voorbijgaan genieten we van de prachtige oever van de Westerbouwing. De wind wakkert aan tot storm en we zoeken een

plekje om het grootzeil te reven. Dan komt plots weer eens het pechduiveltje om de hoek kijken. Er blijkt een boutje van een wantspanner te zijn losgewerkt en de mast staat in de nu huilende wind te buigen en te kraken, maar 't volgende moment druk ik de kop van de boot in de wind. De jongens gooien als de weerga de zeilen neer. Met deze windkracht is dat werken. De mast staat nog overeind. Ja, de Noorse spar buigt als een riet, maar later op de dag blijkt door de druk op de mastkoker toch een lek te zijn ontstaan naast de kielbalk in de huid van het schip. Varend over stuurboord spuit het water naar binnen. Dat geeft dus veel hooswerk. We besluiten eerst maar eens orde op zaken te stellen. Dat wil zeggen: Averij repareren, een maal klaarmaken en verorberen.

Op zo'n moment krijgt de schrik je weer te pakken en als je dan de wind hoort huilen door het want, kan het gebeuren dat je robuuste schippershart je een ogenblik in de rubberlaarzen zakt.

Om zes uur hebben we gegeten en is alles weer aan kant en heeft het grootzeil een strakke reef. Het was op de hoogte van Opheusden. Met een straffe wind duwen we weer af. Met halve wind zeilen we een flink rak, de wind luwt en met een prettig windje zeilen we de hoogbegroeide heuvels van Rhenen voorbij. Het wordt een kostelijke zeilavond, zodat we van geen ophouden

weten. In halfduister moeten we een plekje zoeken en veilig afmeren voor de nacht. De schipper: Om twaalf uur word ik wakker. De wind fluit en giert langs mast en stagen. Al weer storm? Ik hoor het knarsen van de pikhaken over de basaltblokken van de krib. Gek dat de donkerte van de nacht zo angstig maakt! Behoedzaam sta ik op en stap over de onschuldige snurkende bemanning

heen. Ik maak het tentzeil aan een hoek open en stap op het gangboord. Een donkerblauwe sterrenhemel koepelt wonderlijk hoog en helder over de mast van de Breeveertien waarin de wind, die weer aangewakkerd is, z'n lied van de dag nog eens heeft opgevat. Ik controleer de kabels en de pikhaken. Alles is in orde gelukkig. Een hele tijd sta ik nog te dromen in het geheimzinnig fluisteren van de zomernacht. Eigenaardig rustig is het, hoewel toch het ruisen van het altijd stromende water, juist nu, duidelijk hoorbaar is. Dan is er het lied van de wind, dat speelt in ons touwwerk en in de ruige wilgenkoppen, hoog op de dijk. Maar alles blijkt oké, dus kruip ik maar weer op mijn slaapplek.

Om twee uur word ik weer wakker en herhaalt zich het hele geval.

Ik lach om mezelf. Om die dwaze bezorgdheid, terwijl eigenlijk alleen de wind wat meer blaast dan gewoon. Maar juist die wind doet het hem. Als het gaat als gister moeten we blijven liggen. Onze voedselreserve is hierop niet berekend. Vreeswijk is onze eerste proviandplaats. Bovendien is het dan Zondag en zijn de winkels dicht. Ach wat! Allemaal angstgedachten van de nacht! In elk geval besluit ik voor dag en dauw op te breken om te profiteren van de ochtendluwte.

Om vijf uur ben ik wakker en blaas meteen alle hens aan dek. Het is heerlijk rustig in de mast. Uit het oosten kondigt een schone dag zich onder kleurig morgenrood aan.

Ik ben vol goede moed en sla alweer aan het rekenen. Tachtig kilometer nog tot de thuishaven. Een hele ruk maar als alles meeloopt (*hebben we een optocht! J.W.*) zijn we vanavond nog bij Moeke. De maats blijken nog niet veel trek te hebben. Ik wijs hun op het schone van de ochtendstond. Maar ze lachen me uit! Ze hebben nog slaap! (*Toch was dit weer eens zo'n moment dat mijn vader mijn ogen opende voor het schoons in de natuur. J.W.*)

De schipper gaat door: "Goed", zeg ik. "Help me

dan eerst maar van de kant".

Nauwelijks zijn we vrij van de wal of ze duiken de roef weer in.

Langs de stroom, daar stond een boom...

Zo zit ik dan om goed vijf uur in m'n eentje aan het roer en het is kostelijk. Ik steek mijn eerste pijpje op en kijk vol welbehagen om me heen. Recht achteruit is het één fonkelende gloed van goud en licht over het water en in de lucht en nooit zag ik een zon opkomen, zo onbeschrijfelijk mooi, als deze morgen. Tegen het licht van de rijzende zon steken de contouren van een monumentale boom af als fijn kantwerk. Vrolijk bruist het schip voorwaarts en zoekt bijna op eigen houtje zijn weg. Nu eens van oever tot oever, dan licht hellend over stuurboord met de stroom mee. Zulk zeilen is godenwerk! Moet men meegemaakt hebben! En passant was ik de dauw van het dek.

Om een uur of acht komt de bemanning met een slaperig gezicht naar "boven". Ik adviseer eerst maar eens toilet te maken en ze willen overboord. Geen tijd voor. Wassen en brood klaarmaken. Ik wil geen tijd verliezen. De brug van Culemborg komt al in zicht. Om negen uur varen we de oude sluis van Vreeswijk binnen. In de buitenhaven draaien we even op de wind en strijken de zeilen. Voor de kale mast drijven we onder de voetbrug door de buitenste schutkolk in.

Het schutten gaat vlot in z'n werk. We maken even later langs een vrachtboot vast en gaan nog even fourageren. Terwijl we ons tegoed zitten te doen aan een lekker warm kopje koffie, kijk ik de kuip eens rond en zie dat hier duidelijk de vrouw aan boord gemist wordt. Het is een grote troep en we moeten eerst maar eens gaan opruimen voor we verder gaan. Om kwart over elf gooien we los en voor de wind weg zeilen we op ons gemak het kanaal af naar Jutphaas. Als we hier eenmaal geschut zijn komen we uit de luwte van de bewoonde wereld en op het brede en vlakke Merwedekanaal, met de wind ruim en vol, bruist de Breeveertien het laatste rechte rak van onze bootreis af. Om de bruggen te pas-

Dit zijn zelfgemaakte modellen en zien we Herman Judius Wijers in de dertiger jaren gekiekt op een huur-BM op het Zuidlaarder Meer.

Rechter scheepsmodel: de "HARM" gemaakt in 1936. Daarachter de "JULIUS" gemaakt in 1954.

In 1950 koopt Herman een kajuitjacht in miserabele staat. Doopt het "Breeveertien". Dat jachtje knapt hij op en gaat er mee naar Steenderen. Dit jacht lijkt sprekend op "de Harm".

*De Drecht is een
Nauw vaartje*

seren laten we even de piek wat buigen en die staat na het passeren weer trots en fier in top. Utrecht glijdt om 12.15 uur voorbij. We varen gelijk op met het vrachtverkeer en bij vlagen lopen we sneller. We moeten zelfs af en toe met de peddels afremmen als we dreigen tussen twee grote bakken gekraakt te worden. Zo komen we tot vlak voor Nieuwersluis, maar...

Als we eens achter ons kijken zien we in de lucht een dikke zwarte rol dreigend op ons afkomen. We kennen dat. Wind en regen. Een windhoos. In een ommezien gooien we het zeil neer en met de peddels proberen we onder de hoge wal te komen.

Hoog aan de wind en hoog op het water, zodat de eerste windstoten, die vaak de meeste schade geven, prachtig over ons heen rollen. Met de regen valt het mee. Verderop boven de plassen zien we de bui zich ontlasten. Schuine strepen van neergutsend water tegen een loodgrijze achtergrond.

Met de bui is de wind verdwenen en we gaan jagend naar de sluis "het Hemeltje".

Hoog in het want hebben we een lijn vastgezet en Harm die inmiddels aan land is gesprongen trekt de boot nu achter zich aan langs het jaagpad. We passeren de sluis en komen op de Vecht. Het kost ons nog een rustig half uurtje om bij de Mijndense sluis te komen.

In deze sluis is er altijd een amicaal contact tussen de zeilers die komen en gaan.

Maar wij naderen ons einddoel.

Als eerste van een groep binnenkomende zeilers, trekken we de Drecht op, die in de weer aanwakkerende wind prachtig te bezeilen is. Spoedig zitten we nu op het wijde water van de derde plas en na nog een laatste rak voor de wind weg, vallen we om half vijf de haven van Jan Lamme binnen. Terwijl over de wijde plassen de zonnedag zijn massa's van tintelend goud uitstort als een schoon slot aan een mooie veelbewogen tocht, bergen we met een zucht de zeilen en pakken de Breeveertien keurig in. Dan trekken we moe maar tevreden op huis aan. Mama's fiets voeren we aan de hand mee. Bij het weerzien op de Paltzerweg is iedereen blij. Dan neemt al snel het leven zijn gebruikelijke gang.

Het is of een wereld van gebeuren ligt tussen nu en twintig dagen geleden. Wat een onbeschrijfelijk genot is ons deel geweest in deze periode van pionieren op Hollandse wateren. Als we alleen al deze laatste dag beoordelen: tachtig kilometer zeilen met volle ruime wind of soms op de Lek wat laveren met de stroom mee.

Op alle mooie herinneringen zullen we een hele winter teren. Steenderen en Bronkhorst. Een droom kwam uit. ■

Dromend van Bronkhorst 1945 en later

Als ik weer thuis ben en droom over Bronkhorst

Hoor ik hanen kraaien, ruik ik kruidige worst

Dan die boer die goed boert

Een keukentortel koert

Waar ik ook kwam, die heel speciale geuren

De stallen of de keuken, dat scheelde maar

twee deuren

Varkens, kippen, koe met horens

Kribben, water, verre torens

Bolle straatjes, Hooge huis

Populieren fier en struis

Oorlogsgeweld, fluitende kogels

Baltsende weidevogels

Veel vette klei en soms wat zand of oer

Hoezo kasteel, zelfs geen contour

Kom er eens heen en neem het veer

Daar proef je die speciale sfeer

Waarom een mens van Bronkhorst houdt

Ga naar de Meut of Leeuw van Goud"

Het wordt U dan snel zonneklaar

Het is mirakels toeven daar.

“Historische recepten”

Hachee

Hachee komt van het franse woord “hacher”.
In de Middeleeuwen at men dit gerecht al in Europa.

Ingrediënten:

- 800 gram stoofvlees	- 5 kruidnagels
- 2 uien	- 2 plakken ontbijtkoek
- 2 eetlepels bloem	- 50 gram boter
- 2 eetlepels azijn	- 2 eetlepels maïzena
- 4 laurierbladen	

Bereidingswijze:

Snij het vlees in blokjes. Bak het daarna bruin in de boter. Snij de uien in ringen en voeg deze toe, bak dit een kleine 5 minuten. Roer de bloem erdoor. Zorg dat het vlees onderstaat, anders voeg je wat water toe. Voeg de azijn, kruidnagels en laurierbladeren erbij. Breng het geheel aan de kook. Voeg naar smaak peper en zout bij. Laat het 2 uur stoven. Haal de laurierbladeren en kruidnagels eruit en voeg de ontbijtkoek toe. Laat dit ongeveer 20 minuten stoven. Roer de maïzena los in een kopje met een beetje water. Doe dit daarna bij het vlees en verhit dit al roerend tot de hachee dikker wordt.

Opdienen met aardappelpuree en rode kool of met stampot wortels.

Eet smakelijk! ■

Proefabonnement?

Naam _____

Adres _____

Postcode _____

Plaats _____

Telefoon _____

E-mail _____

Handtekening _____

Vul de bon in en stuur hem op naar:

Ans Uenk-Preuter (secretaris)

Kruisbrinkseweg 14a

7227 DA TOLDIJK

4 keer “De Zwerfsteen”
thuis bij u op de mat
voor slechts

DE ZWERFSTEEN
DE ZWERFSTEEN
PERIODIEK UITGAVE VAN DE HISTORISCH VERENIGING TIEDEREN

Van bakelieten telefoon
tot boardcomputer

- Leihetelking
- Het wapen van Steud
- Wie is wie
- Oplosseren
- Steuderen in

201

25
euro

In Memoriam

Heel bijzonder, heel gewoon, gewoon een heel bijzondere man...

Deze tekst op de overlijdenskaart die ons bereikte is heel treffend voor deze man.

Wil Gijsman

geboren 21 jan. 1930 te Leiden
overleden 27 okt. 2011 te Zutphen

Na een periode van ziek zijn en revalidatie had hij aangegeven wel weer mee te willen helpen op het archief. Het heeft niet zo mogen zijn. Het bericht van zijn overlijden kwam voor ons onverwacht.

Wil was een graag geziene medewerker op het archief. Kleine persoonlijke archieven boeiden hem het meest bijv: over Ds. A. Mol,

in zijn briefwisselingen met de schrijver Aart Grimme over de Bannerij van Bronkhorst, waar hij ook een artikel over heeft geschreven in de Zwerfsteen, zo ook over de kerkorgels van Baak, Steenderen en Olburgen. Hiervan maakte hij ook foto's en natuurlijk moest hij er ook op spelen.

Wij zullen zijn enthousiasme erg missen.

Wij wensen zijn kinderen en kleinkinderen veel sterkte bij het verwerken van dit grote verlies.

*Geert Jansen,
Namens Archief Commissie*

Van de Activiteitencommissie

Maandag 12 dec. 2011

Hendrik Weenink uit Barchem houdt een presentatie met als thema: "Ach lieve tijd"

Maandag 16 jan. 2012

Lezing over de Romeinse tijd rondom Nijmegen, Mieke Smit

Maandag 12 mrt 2012

Ledenvergadering

Excursie DRU-complex Ulft

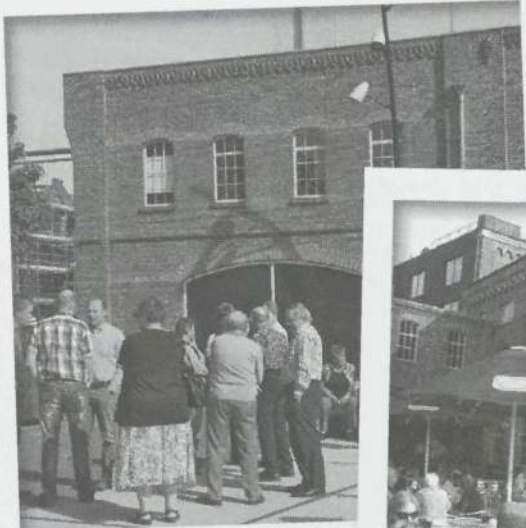
Op zaterdag 24 september had de activiteitencommissie van de Historische Vereniging Steenderen een excursie naar het DRU complex in Ulft georganiseerd. Ruim 50 leden vertrokken die zaterdag naar de voormalige ijzergieterij, emailleerderij en metaalfabriek.

Door Gerrit Keuper

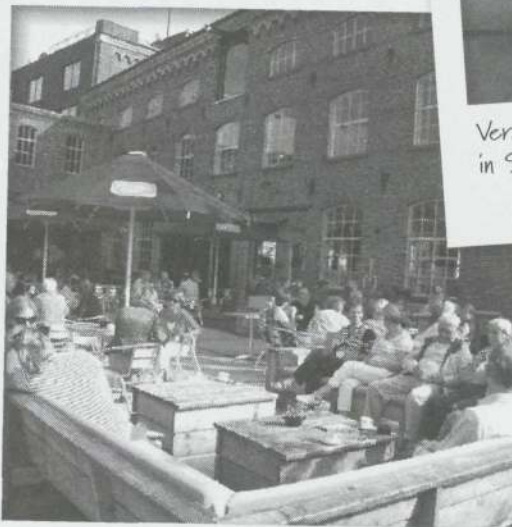
De geschiedenis van de DRU-fabriek gaat terug tot in 1754, waar de graaf van Bergh de ijzergieterij "de Olde Hut" oprichtte. De naam DRU werd in 1774 aan de ijzergieterij verbonden toen burgemeester Diepenbrock en apotheker Reiger te Ulft de ijzergieterij overnamen. De fabriek zou bijna 250 jaar vensters, roosters en "keuken-emaille" zoals braadpannen, haarden en gasradiatoren produceren. Later werden producten voor de auto-industrie en roestvrijstalen producten gemaakt. Het fabriekscomplex is beeldbepalend geweest voor Ulft.

In 2003 sluit de fabriek in Ulft, maar de productie werd voortgezet in een modern pand in Duiven.

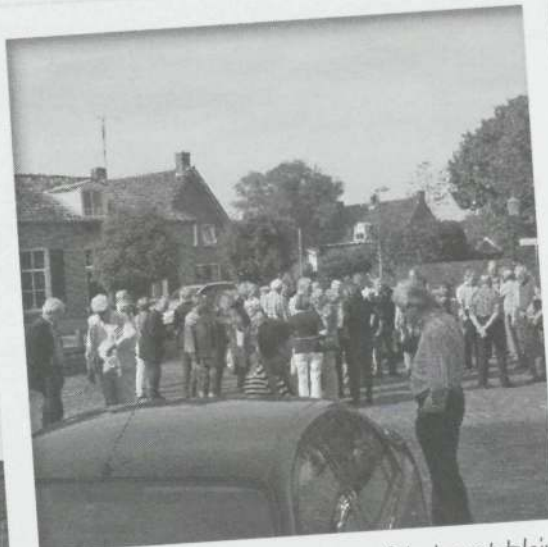
De fabriek werd omgebouwd tot een bruisend bolwerk van allerlei activiteiten op het gebied van cultuur op allerlei niveaus: theater, poppodium, bibliotheek, galerie, conferentiezaal, Turks Sociaal Cultureel centrum, muziekschool met oefenruimte, horeca in het Schaftlokaal, enz. Naast de bezichtiging van de tentoonstelling "Ijzerexpositie", werd er ook een bijzonder boeiende film over de DRU bekeken. Natuurlijk was er ook een rondleiding door het complex.

Aankomst bij het portiersgebouw

Een kopje koffie bij het schaftlokaal voor het portierscomplex

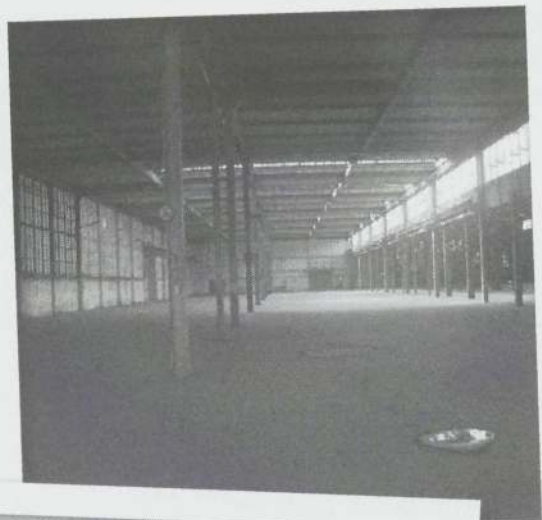
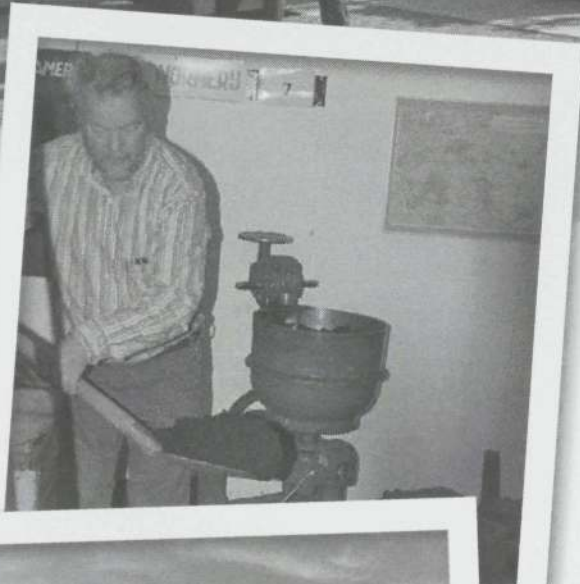

Verzamelpaats voor vertrek vanaf het marktplein in Steenderen.

De emailleerfabriek waar nu een aantal wooneenheden in zijn gesitueerd.

De watertoren gezien vanuit het binnenplein.

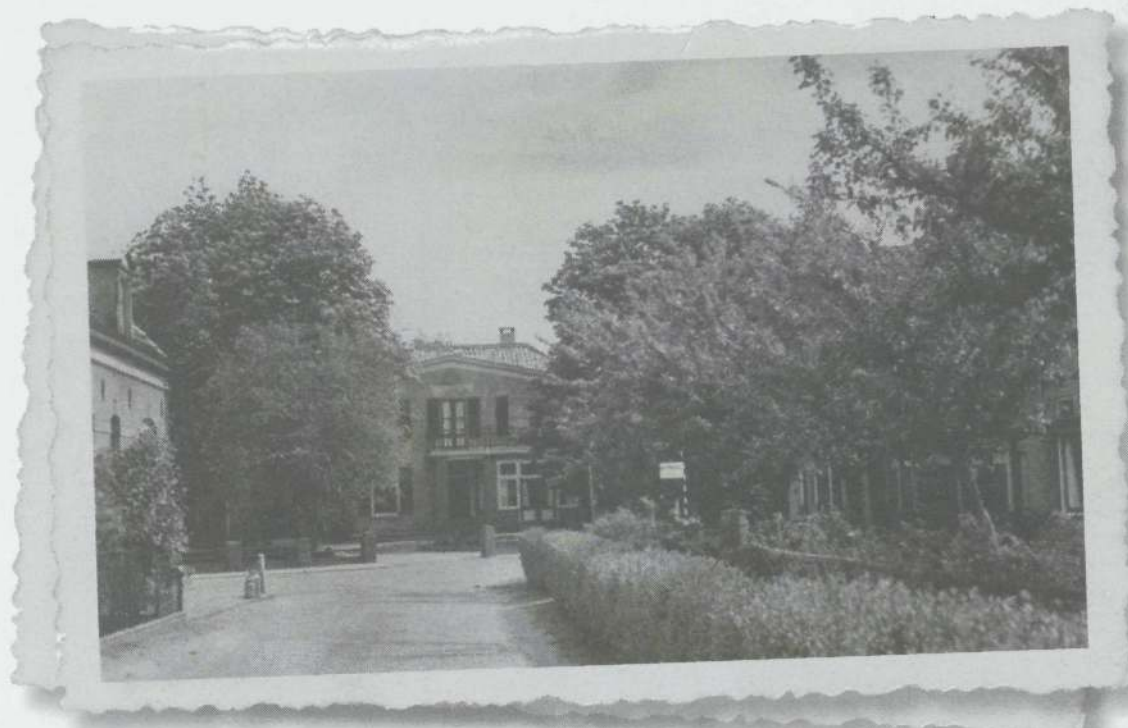
De sheddaken en schoorstenen van de emailleerfabriek.

Steenderen toen en nu

Straatbeelden van toen gezien vanuit het nu.

Aan de hand van oude foto's die op dezelfde plaats opnieuw genomen zijn, is te zien wat er in de loop der jaren is veranderd.

Voormalig
gemeentehuis
Steenderen

